

תנ"ך לבגרות

מותאם לתוכנית הלימודים החדשה לבגרות
לשנת תשע"ג - 2013

סיפורי הבריאה וראשית העולם

סיפורי האבות

תוכן העניינים

4 הספרים הנכללים בתנ"ך

5 מונחים שימושיים להבנה וניתוח הטקסט המקראי

סיפורי הבריאה וראשית העולם

15	בריאת העולם	פרק א' - ב' (1-4 א')	בראשית
35	סיפור גן עדן	פרק ב' (4 ב'-25)	בראשית
44	הגירוש מגן העדן	פרק ג'	בראשית
57	סיפור קין והבל ושושלת האדם	פרק ד'	בראשית

סיפור המבול

77	סיפורי מגדל בבל	פרק י"א (1 - 9)	בראשית
----	-----------------	-----------------	--------

סיפורי האבות

89	אילן היוחסין של משפחת תרח	פרק י"א (26 - 32)	בראשית
93	אברם נודד לארץ כנען	פרק י"ב	בראשית
104	התגלות אלוהים והברית בין הבתרים	פרק ט"ו	בראשית
113	הולדתו של ישמעאל	פרק ט"ז	בראשית
122	ביקור המלאכים והודעת חורבן סדום	פרק י"ח	בראשית
138	עקדת יצחק	פרק כ"ב (1 - 19)	בראשית
151	הולדתם של עשו ויעקב	פרק כ"ה (19 - 34)	בראשית
159	יעקב גונב את ברכות הבכורה מעשו	פרק כ"ז	בראשית
175	יעקב נושא את לאה ורחל	פרק כ"ט	בראשית
188	יעקב מבקש לעזוב את בית לבן	פרק ל' (25 - 26)	בראשית
190	מאבק יעקב במלאך האלוהים	פרק ל"ב (22 - 32)	בראשית

סיפורי

הבריאה

וראשית

העולם

בראשית - פרק א' / פרק ב' (1 - 4 א')

סיפור הבריאה הראשון - בריאת העולם

כא הארץ על־פני רקיע השמים: ויברא אלהים את־התננים הגדלים ואת כל־נפש החיה הרמשת אשר שרצו המים למיניהם ואת כל־עוף כנף למינהו וירא אלהים כִּי־טוב: ויברך אתם אלהים לאמור פרו ורבו ומלאו את־המים בימים והעוף ירב בארץ: ויהי־ערב ויהי־בקר יום חמישי: ויאמר אלהים תוצא הארץ נפש חיה למינה בהמה ורמש וחיות ארץ למינה ויהי־כן: ועש אלהים את־חית הארץ למינה ואת־הבהמה למינה ואת כל־רמש האדמה למינהו וירא אלהים כִּי־טוב: ויאמר אלהים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו וירדו בדגת הים ועוף השמים ובהמה ובכל־הארץ ובכל־הרמש הרמש הרמש על־הארץ: ויברא אלהים ואת־האדם בצלמו וברך אתם אלהים ויאמר להם אלהים פרו ורבו ומלאו את־הארץ וכבשו ורדו בדגת הים ועוף השמים ובכל־חיה הרמשת על־הארץ: ויאמר אלהים הנה נתתי לכם את־כל־עשב וזרע זרע אשר על־פני כל־הארץ ואת־כל־העץ אשר־בו פרי־עץ זרע לכם יהיה לאכלה: ולכל־חית הארץ ולכל־עוף השמים ולכל־רמש על־הארץ אשר־בו נפש חיה את־כל־ירק עשב לאכלה ויהי־כן: וירא אלהים את־כל־אשר עשה והנה־טוב מאד ויהי־ערב ויהי־בקר יום השישי: ויכלו השמים והארץ וכל־עבאם: ויכל אלהים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה וישבת ביום השביעי מכל־מלאכתו אשר עשה: ויברך אלהים את־יום השביעי ויקדש אתו כי בו שבת מכל־מלאכתו אשר־ברא אלהים לעשות: אלה תולדות השמים והארץ בהבראם

א בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ: והארץ היתה תהו ובהו וחשך על־פני תהום ורוח אלהים מרחפת על־פני המים: ויאמר אלהים יהי־אור והי־אור: וירא אלהים את־האור כִּי־טוב ויברך אלהים בין האור ובין החשך: ויקרא אלהים לאור יום ולחשך קרא לילה ויהי־ערב ויהי־בקר יום אחד: ויאמר אלהים יהי רקיע בתוך המים והיה מבדיל בין מים למים: ועש אלהים את־הרקיע ויבדל בין המים אשר מתחת לרקיע ובין המים אשר מעל לרקיע ויהי־כן: ויקרא אלהים לרקיע שמים ויהי־ערב ויהי־בקר יום שני: ויאמר אלהים יקוו המים מתחת השמים אל־מקום אחד ותראה היבשה ויהי־כן: ויקרא אלהים ליבשה ארץ ולמקוה המים קרא ימים וירא אלהים כִּי־טוב: ויאמר אלהים תרשא הארץ רשא עשב מזריע זרע עץ פרי עשה פרי למינה אשר זרעו־בו על־הארץ ויהי־כן: ותוצא הארץ רשא עשב מזריע זרע למינהו ועץ עשה־פרי אשר זרעו־בו למינהו וירא אלהים כִּי־טוב: ויהי־ערב ויהי־בקר יום שלישי: ויאמר אלהים יהי מאורת השמים להבדיל בין היום ובין הלילה והיו לאות ולמועדים ולמים ושנים: והיו למאורת ברקיע השמים להאיר על־הארץ ויהי־כן: ועש אלהים את־שני המאורות הגדלים את־המאור הגדל לממשלת היום ואת־המאור הקטן לממשלת הלילה ואת הכוכבים: ותן אתם אלהים ברקיע השמים להאיר על־הארץ: ולמשל ביום ובלילה ולהבדיל בין האור ובין החשך וירא אלהים כִּי־טוב: ויהי־ערב ויהי־בקר יום רביעי: ויאמר אלהים ישרצו המים שרץ נפש חיה ועוף יעופף על־

הניתוח וההסבר של הנושאים בפרק

הפרק עוסק בתיאור בריאת העולם שברא אלוהים ואת סדר

הבריאה של הברואים השונים

פרק זה מתאר את סיפור הבריאה הראשון ומדגיש את העובדה שאלוהים הנמצא מחוץ לעולם (טרנסצנדנטי) ואין לו כל מגע עם ברואיו בורא את העולם בציווי ולא באופן פיזי. בכך למעשה נוצרת האמונה המונותאיסטית וההכרה שאלוהים הוא השליט היחיד של העולם.

אלוהים הוא בורא העולם

פסוק 1 - "בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ".

פסוק זה הוא בעצם כותרת לסיפור הבריאה שקובע כי בתחילה בְּרֵאשִׁית אלוהים ברא בָּרָא אֱלֹהִים את השמיים והארץ אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ. שזה בעצם שם כולל לעולם כולו.

החוקרים אומרים:

פסוק זה דוחה על ההתחלה את האמונה האלילית על ידי:

- הצגת השמיים והארץ (שלכל אחד מהם היה אליל משלו) כברואי האלוהים שהוא האל האחד והיחיד בעולם.
- אין תיאור של האלוהים כמו תיאור של האלילים במיתוסים הקדומים אלא אלוהים הוא מופשט ונמצא בכל העולם.

פסוק זה מגדיר את עקרונות המונותאיזם במקרא:

אלוהים ברא את העולם והוא השליט היחיד בעולם

לפני הבריאה

פסוק 2 - "וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֵהוֹ וְנִבְהוּ וְחֹשֶׁךְ עַל-פְּנֵי תְהוֹם וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל-פְּנֵי הַמַּיִם".

העולם לפני שנברא היה במצב של חוסר סדר מוחלט וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֵהוֹ וְנִבְהוּ שרר חושך מוחלט וְחֹשֶׁךְ עַל פְּנֵי הַיָּם עַל-פְּנֵי תְהוֹם ורק רוח האלוהים מרחפת לה סביב על פני המים וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל-פְּנֵי הַמַּיִם.

האם אלוהים ברא את העולם "יש מאין" או "יש מיש"?

החוקרים אומרים:

שפסוק זה מהווה תשובה לשאלה זו כיוון שיש כאן תיאור של יסודות קדומים שהיו לפני הבריאה לכן ניתן להסיק שאלוהים בורא את העולם מיסודות אלו על בסיס העיקרון של "יש מיש".

הפרשנות המסורתית גורסת:

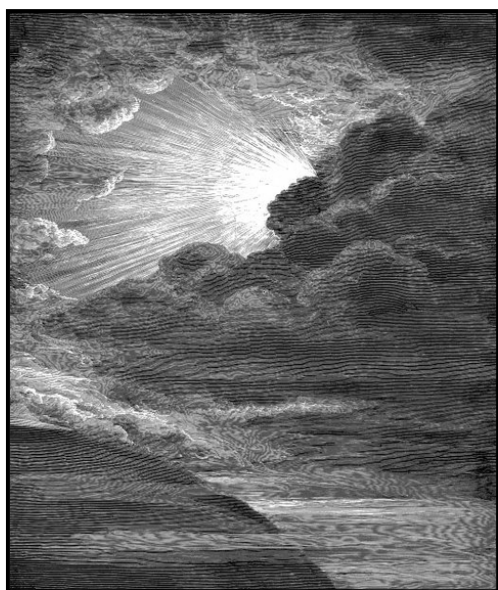
אלוהים ברא בתחילה את היסודות הקדומים ומהם החל את בריאת העולם ולכן התפישה היא שהעולם נברא על בסיס העיקרון של "יש מאין".

ניקוט וביטויים

"תהו ובהו" (2) משמעותו כיום "חוסר סדר וכאוס"

הבריאה ביום הראשון - האור

פסוק 3 - 5 - "ויאמר אלהים יהי אור ויהי-אור. ויקרא אלהים את-האור
כי-טוב ויבדל אלהים בין האור ובין החשך. ויקרא אלהים לאור יום
ולחשך קרא לילה ויהי-ערב ויהי-בקר יום אחד."

בריאת האור

אלוהים מצווה ויאמר אלהים שיהיה אור והאור
נברא יהי אור ויהי-אור אלוהים מרוצה
מהבריאה המושלמת של האור ויקרא אלהים
את-האור כי-טוב הוא מבדיל בין האור לבין
החושך ויבדל אלהים בין האור ובין החשך
וקורא לאור יום ויקרא אלהים לאור יום
ולחושך קורא לילה ולחשך קרא לילה והיום
הראשון מגיע לסיומו ויהי-ערב ויהי-בקר יום
אחד.

החוקרים אומרים:

פסוקים אלו מעלים שתי שאלות:

מדוע נברא האור ביום הראשון?

על כך אמרו חז"ל:

האור נברא ביום הראשון כדי להאיר את האפלה והיה נחוץ לתחום את הימים
כי אחרת לא ניתן היה לומר יום א' או יום ב'... בבריאה.

איזה אור נברא ביום הראשון אם המאורות נבראו רק ביום

הרביעי?

על כך אמרו הפרשנים:

האור שנברא הוא האור האלוהי המהווה מקור של חיים וצדק בעולם שנברא.

הבריאה ביום השני - הרקיע

פסוקים 6 - 8 - "וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם וַיְהִי מַבְדִּיל בֵּין מַיִם לְמַיִם. וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת-הַרְקִיעַ וַיַּבְדֵּל בֵּין הַמַּיִם אֲשֶׁר מִתַּחַת לְרָקִיעַ וּבֵין הַמַּיִם אֲשֶׁר מֵעַל לְרָקִיעַ וַיְהִי-כֵן. וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְרָקִיעַ שָׁמַיִם וַיְהִי-עֶרֶב וַיְהִי-בֹקֶר יוֹם שֵׁנִי."

אלוהים מצווה וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים שיהיה רקיע בתוך המים המכסים את העולם יהי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם כדי להבדיל בין המים העליונים ויהי מַבְדִּיל בֵּין מַיִם למים התחתונים לְמַיִם אלוהים עושה את הרקיע וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת-הַרְקִיעַ כדי ליצור הבדלה בין המים אשר מתחת לרקיע וַיַּבְדֵּל בֵּין הַמַּיִם אֲשֶׁר מִתַּחַת לְרָקִיעַ לבין המים שמעל הרקיע וּבֵין הַמַּיִם אֲשֶׁר מֵעַל לְרָקִיעַ ואשר ציווה התבצע וַיְהִי-כֵן. אלוהים קורא לרקיע שמיים וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְרָקִיעַ שָׁמַיִם והיום השני הגיע לסיומו וַיְהִי-עֶרֶב וַיְהִי-בֹקֶר יוֹם שֵׁנִי.

מדוע ביום שני לא מופיע הביטוי "וַיִּרְא אֱלֹהִים כִּי-טוֹב"?

הפרשנים טוענים:

הסיבה לכך היא שאלוהים לא סיים את מלאכתו ביום השני אלא רק הפריד בין המים מעל הרקיע לבין המים מתחת לרקיע. ומכיוון שהמים מתחת לרקיע היו עדיין ללא סדר מלאכתו לא הושלמה.

הבריאה ביום השלישי - היבשה והצמחייה

בריאת היבשה

פסוקים 9 - 10 - "וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִקְוּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל-מְקוֹם אֶחָד וְתִרְאָה הַיַּבֵּשָׁה וַיְהִי-כֵן. וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לַיַּבֵּשָׁה אֶרֶץ וּלְמַקְוֵה הַמַּיִם קָרָא יַמִּים וַיִּרְא אֱלֹהִים כִּי-טוֹב."

אלוהים מצווה וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים שיאספו (יקוו) המים שמתחת לשמיים אל מקומם יִקְוּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל-מְקוֹם אֶחָד כדי שתראה היבשה וְתִרְאָה הַיַּבֵּשָׁה ואכן כך זה התבצע וַיְהִי-כֵן. אלוהים קרא ליבשה ארץ וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לַיַּבֵּשָׁה אֶרֶץ ולאוסף המים קרא ימים וּלְמַקְוֵה הַמַּיִם קָרָא יַמִּים וכעת משסיים אלוהים את עבודת הבריאה שהחל בה ביום שני הוא מרוצה מבריאתו המושלמת וַיִּרְא אֱלֹהִים כִּי-טוֹב.

החוקרים אומרים:

תיאור הים כבריאה של אלוהים מהווה דחיה של המיתוס במזרח הקדום בו אל הים נלחם באל הראשי מתוך ניסיון להשתלט על העולם.

נִיבִיט וְנִיטוּיִט

"וַיִּרְא אֱלֹהִים כִּי-טוֹב" (10) כיום משתמשים בביטוי "כי-טוב" בהקשר של "הבעת שביעות רצון ממעשה כלשהו"

בריאת הצמחייה

פסוקים 11 - 13 - "וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תְּדַשָּׂא הָאָרֶץ דָּשָׂא עֵשֶׂב מִזְרִיעַ זֶרַע עֵץ פְּרִי עֵשֶׂה פְּרִי לְמִינּוֹ אֲשֶׁר זָרְעוּ-בּוֹ עַל-הָאָרֶץ וַיְהִי-כֵן. וַתּוֹצֵא הָאָרֶץ דָּשָׂא עֵשֶׂב מִזְרִיעַ זֶרַע לְמִינֵהוּ וְעֵץ עֵשֶׂה-פְּרִי אֲשֶׁר זָרְעוּ-בּוֹ לְמִינֵהוּ וַיִּרְא אֱלֹהִים כִּי-טוֹב. וַיְהִי-עֶרְב וַיְהִי-בֹקֶר יוֹם שְׁלִישִׁי."

אלוהים מצווה וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים שתצמיח (תְּדַשָּׂא) הארץ צמחייה ועצים למיניהם תְּדַשָּׂא הָאָרֶץ דָּשָׂא עֵשֶׂב מִזְרִיעַ זֶרַע עֵץ פְּרִי עֵשֶׂה פְּרִי לְמִינּוֹ שזרעם טמון באדמה אֲשֶׁר זָרְעוּ-בּוֹ עַל-הָאָרֶץ ואכן כך נעשה וַיְהִי-כֵן. והארץ הצמיחה וַתּוֹצֵא הָאָרֶץ צמחייה למיניה ועצים למיניהם דָּשָׂא עֵשֶׂב מִזְרִיעַ זֶרַע לְמִינֵהוּ וְעֵץ עֵשֶׂה-פְּרִי אֲשֶׁר זָרְעוּ-בּוֹ לְמִינֵהוּ ואלוהים היה מרוצה מבריאתו המושלמת וַיִּרְא אֱלֹהִים כִּי-טוֹב והיום השלישי הגיע לסיומו וַיְהִי-עֶרְב וַיְהִי-בֹקֶר יוֹם שְׁלִישִׁי.

מדוע נאמר ביום השלישי פעמיים "וַיִּרְא אֱלֹהִים כִּי-טוֹב"?

הפרשנים טוענים:

- ביום השני לא נאמר כִּי-טוֹב כי לא נסתיימה מלאכת המים. משנסתיימה מלאכת המים ביום שלישי נאמר וַיִּרְא אֱלֹהִים כִּי-טוֹב
- ביום השלישי ברא אלוהים את הצמחייה למיניה שהיא בריאת היום השלישי ואף סיים אותה ולכן נאמר שוב וַיִּרְא אֱלֹהִים כִּי-טוֹב

הבריאה ביום הרביעי - המאורות ברקיע

פסוקים 14 - 19 - "וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי מְאֹרֹת בְּרָקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְהַבְדִּיל בֵּין הַיּוֹם וּבֵין הַלַּיְלָה וְהָיוּ לְאֹתוֹת וּלְמוֹעֲדִים וּלְיָמִים וּשְׁנָיִם. וְהָיוּ לְמְאֹרֹת

סיפור המבול

בראשית - פרק ו' (5 - 22)

חטאי בני האדם ותולדות נח

אֶת־הַתֵּבָה וּכְפַרְתָּ אֹתָהּ מִכֹּפֶרֶת וּמַחֲוִין בְּכֹפֶר: וְזֶה אֲשֶׁר
תַּעֲשֶׂה אֹתָהּ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אַמָּה אֶרֶךְ הַתֵּבָה חֲמִשִּׁים אַמָּה
רְחֹבָהּ וּשְׁלֹשִׁים אַמָּה קֹמְתָהּ: צֹהַר תַּעֲשֶׂה לַתֵּבָה וְאֶל־אַמָּה
תִּכְלְנָה מִלְּמַעַל וּפֶתַח הַתֵּבָה בַּצָּדָה תִּשֶׂים תַּחְתִּים שְׁנַיִם
וּשְׁלֹשִׁים תַּעֲשֶׂה: וְאֵנִי הֲנִי מְבִיא אֶת־הַמִּבּוּל מִיַּם עַל־הָאָרֶץ
לְשָׂחַת כָּל־בָּשָׂר אֲשֶׁר־בּוֹ רוּחַ חַיִּים מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם כֹּל אֲשֶׁר־
בָּאָרֶץ יָגוּעַ: וְהַקִּמְתִּי אֶת־זִבְרִיתִי אִתְּךָ וּצְאֵת אֶל־הַתֵּבָה אִתָּהּ
וּבְנֶיךָ וְאִשְׁתְּךָ וְנִשְׂי־בְנֶיךָ אִתְּךָ: וּמִכָּל־הַחַי מִכָּל־בָּשָׂר שְׁנַיִם
מִכָּל תֵּבִיא אֶל־הַתֵּבָה לְחַיִּית אִתְּךָ זָכָר וּנְקֵבָה יִהְיוּ: מִהָעוֹף
לְמִינֵהוּ וּמִן־הַבְּהֵמָה לְמִינֵהּ מִכָּל רֶמֶשׂ הָאֲדָמָה לְמִינֵהוּ שְׁנַיִם
מִכָּל וּבָאוּ אֵלֶיךָ לְחַיִּוֹת: וְאַתָּה קַח־לְךָ מִכָּל־מֵאֵכֶל אֲשֶׁר
יֹאכֵל וְאִסַּפְתָּ אֵלֶיךָ וְהָיָה לְךָ וּלְהֵם לְאֹכֶלָה: וַיַּעַשׂ נֹחַ כְּכֹל
אֲשֶׁר צִוָּה אֹתוֹ אֱלֹהִים בְּן־עֵשָׂה:

וַיֵּרָא יְהוָה כִּי רַבָּה רַעַת הָאָדָם בָּאָרֶץ וּכְלִי־עֶזֶר מִחֻשְׁבֹּת
לִבּוֹ רַק רַע כָּל־הַיּוֹם: וַיִּנְחַם יְהוָה כִּי־עָשָׂה אֶת־הָאָדָם
בָּאָרֶץ וַיִּתְעַצֵּב אֶל־לִבּוֹ: וַיֹּאמֶר יְהוָה אִמְחָה אֶת־הָאָדָם
אֲשֶׁר־בְּרָאתִי מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה מֵאָדָם עַד־בְּהֵמָה עַד־
רֶמֶשׂ וְעַד־עוֹף הַשָּׁמַיִם כִּי נִחַמְתִּי כִּי עָשִׂיתֶם: וְנֹחַ מָצָא חֵן
בְּעֵינֵי יְהוָה:
נח ה' אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים היה בדרתיו את
האלהים התהלך נח: ויולד נח שלשה בנים את־שם את־
חם ואת־יפת: ותשחת הארץ לפני האלהים ותמלא הארץ
חמס: וירא אלהים את־הארץ והנה נשחתה ביד־שחית כל־
בשר את־הרכו על־הארץ: ויאמר אלהים לנח
קח־לְךָ־בָּשָׂר בָּא לְפָנַי כִּי־מָלְאָה הָאָרֶץ חֲמָס מִפְּנֵיהֶם וְהֲנִי
מִשְׁחִיתֶם אֶת־הָאָרֶץ: עֲשֵׂה לְךָ תֵּבַת עֲצֵי־גֹפֶר קַנִּים תַּעֲשֶׂה

הניתוח וההסבר של הנושאים בפרק

הפרק עוסק בהדרדרות המוסרית בקרב בני האדם ובתולדות נח הצדיק והתמים בדורותיו ובני משפחתו

הסיפור בפרק זה מתחלק לשני חלקים:

- החלק הראשון - עוסק בהתדרדרות המוסרית של בני האדם ומהווה סיפור אטיולוגי הבא להסביר את הסיבה מדוע חיי האדם הם רק 120 שנה.
- החלק השני - עוסק בתולדות נח ומשפחתו שהיה איש צדיק ותמים בדורותיו ובמשימה שאלוהים הטיל עליו.

חטאי דור המבול ותגובת אלוהים

פסוקים 5 - 6 - "וַיֵּרָא יְהוָה כִּי רַבָּה רָעַת הָאָדָם בְּאָרֶץ וְכָל-יֶצֶר מַחְשְׁבֹת לְבוֹ רָק רַע כָּל-הַיּוֹם. וַיִּנְחַם יְהוָה כִּי-עָשָׂה אֶת-הָאָדָם בְּאָרֶץ וַיִּתְעַצֵּב אֶל-לְבוֹ".

אלוהים רואה וַיֵּרָא יְהוָה שרבים החטאים של האדם בעולם כִּי רַבָּה רָעַת הָאָדָם בְּאָרֶץ וכל היצרים שלו וְכָל-יֶצֶר מַחְשְׁבֹת לְבוֹ נוטים להיות יצרים רעים כל הזמן רַק רַע כָּל-הַיּוֹם. לכן אלוהים מתחרט וַיִּנְחַם יְהוָה על כי עשה את האדם בעולם כִּי-עָשָׂה אֶת-הָאָדָם בְּאָרֶץ וגם התעצב על שהאדם שניתנה לו בחירה חופשית בוחר כל פעם ביצר הרע וַיִּתְעַצֵּב אֶל-לְבוֹ.

נִיבִים וּבִיטוּיִם

- "יֶצֶר מַחְשְׁבֹת לְבוֹ רָק רַע כָּל-הַיּוֹם" (5) משמעותו כיום "אדם רע"
- "וַיִּתְעַצֵּב אֶל-לְבוֹ" (6) משמעותו כיום "עצוב ומצטער"

פסוק 7 - "וַיֹּאמֶר יְהוָה אֲמַחֶה אֶת-הָאָדָם אֲשֶׁר-בְּרָאתִי מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה מֵאָדָם עַד-בְּהֵמָה עַד-רֶמֶשׂ וְעַד-עוֹף הַשָּׁמַיִם כִּי נַחַמְתִּי כִּי עָשִׂיתֶם".

אלוהים מחליט וַיֹּאמֶר יְהוָה להשמיד את האדם אֲמַחֶה אֶת-הָאָדָם שברא מעל פני האדמה אֲשֶׁר-בְּרָאתִי מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה ולהשמיד גם את כל הבהמות ובעלי החיים ובעלי הכנף מֵאָדָם עַד-בְּהֵמָה עַד-רֶמֶשׂ וְעַד-עוֹף הַשָּׁמַיִם כיוון שהוא מתחרט על שברא אותם כִּי נַחַמְתִּי כִּי עָשִׂיתֶם.

מדוע מחליט אלוהים להשמיד גם את כל בעלי החיים?

החוקרים אומרים:

אלוהים ברא את בעלי החיים למען האדם וכעת כאשר החליט להשמיד את בני האדם אין כל חשיבות להישארותם של בעלי החיים לכן החליט להשמידם.

פסוק 8 - "וַיִּנַּח מְצָא חֵן בְּעֵינַי יְהוָה".

נח וַיִּנַּח (ו' הניגוד) בניגוד לדור החוטא מוצא חן בעיני האלוהים מְצָא חֵן בְּעֵינַי יְהוָה. אשר בוחר בו להמשך קיומה של האנושות.

החוקרים אומרים:

בקטע זה יש שימוש רב בביטויים היוצרים האנשה של אלוהים כמו: וַיֵּרָא יְהוָה, וַיִּנָּחֵם יְהוָה, וַיִּתְעַצֵּב אֶל-לְבוֹ, וְנַח מִצָּא חֵן בְּעֵינַי יְהוָה.

האם קיים קושי בריבוי ביטויי ההאנשה של אלוהים?

חז"ל טוענים:

כי אין כאן קושי או בעייה דתית של האנשת האלוהים אלא יש לזכור כי כדי לאפשר הבנה של המסרים "דיברה תורה בלשון בני - אדם".

תולדות משפחתו של נח

פסוקים 9 - 10 - "אֵלֶּה תּוֹלְדֹת נֹחַ נֹחַ אִישׁ צְדִיק תְּמִים הָיָה בְּדַרְתּוֹ אֶת-הָאֱלֹהִים הִתְהַלֵּךְ-נֹחַ. וַיּוֹלַד נֹחַ שְׁלֹשָׁה בָנִים אֶת-שֵׁם אֶת-חָם וְאֶת-יֶפֶת."

כעת נמסרים הפרטים על תולדות נח אֵלֶּה תּוֹלְדֹת נֹחַ ונאמר שנח איש צדיק נֹחַ אִישׁ צְדִיק ללא פגם תְּמִים היה בדורותיו הָיָה בְּדַרְתּוֹ שהאמין באלוהים אֶת-הָאֱלֹהִים הִתְהַלֵּךְ-נֹחַ. ולנח נולדו שלושה בנים וַיּוֹלַד נֹחַ שְׁלֹשָׁה בָנִים שם אֶת-שֵׁם חם אֶת-חָם ויפת וְאֶת-יֶפֶת.

החוקרים אומרים:

פסוקים אלו נותנים הסבר ברור מדוע נח נבחר על ידי האלוהים נֹחַ אִישׁ צְדִיק תְּמִים הָיָה בְּדַרְתּוֹ אֶת-הָאֱלֹהִים הִתְהַלֵּךְ-נֹחַ.

מדוע נאמר ברבים הביטוי "בְּדַרְתּוֹ"?

רש"י אומר:

הביטוי בְּדַרְתּוֹ מציג את צדיקותו של נח באופן יחסי:

- אלו המשבחים את נח - אומרים שאילו חי נח בדור של צדיקים היה צדיק יותר מהם "יש מרבותינו דורשים אותו לשבח כל שכן שאלו היה בדור צדיקים היה צדיק יותר..."
- אלו המגנים את נח - אומרים שצדיקותו נחשבת כיוון שחי בדור של חוטאים אילו היה חי בדור של צדיקים (כמו אברהם) לא היה נחשב

לצדיק "ויש שדורשים אותו לגנאי לפי דורו היה צדיק ואלו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכלום"

התגברות החטאים בקרב בני האדם

פסוקים 11 - 12 - "ותשחת הארץ לפני האלהים ותמלא הארץ חמס. וירא אלהים את-הארץ והנה נשחטה כפי-השחית כל-בשר את-דרכו על-הארץ".

מידות המוסר של העולם הושחתו ותשחת הארץ בפני האלוהים לפני האלהים והעולם התמלא רשע ואלימות בין בני האדם ותמלא הארץ חמס. ואלוהים ראה וירא אלהים שהעולם את-הארץ נעשה מושחת והנה נשחטה והושחתו מידותיהם המוסריות של כל בני האדם כפי-השחית כל-בשר את-דרכו על פני האדמה על-הארץ.

החוקרים אומרים:

השורש ש-ח-ת משמש בפסוקים אלו לתיאור מידותיהם המוסריות הפסולות של בני האדם בעולם ותשחת הארץ, כפי-השחית כל-בשר את-דרכו

העונש שאלוהים עומד להטיל על בני האדם

פסוק 13 - "ויאמר אלהים לנח קח כל-בשר בא לפני כפי-מלאה הארץ חמס מפניהם והנני משחיתם את-הארץ".

אלוהים אשר רואה בנח את ממשיכה של האנושות אומר לו ויאמר אלהים לנח שסיום חייהם של כל בעלי החיים קח כל-בשר עומד להתרחש בא לפני כיוון שהעולם התמלא ברשע ובאלימות שלהם כפי-מלאה הארץ חמס מפניהם ועונשם יהיה על בסיס עיקרון של מידה כנגד מידה שאלוהים ישמידם מעל פני האדמה והנני משחיתם את-הארץ.

החוקרים אומרים:

- השורש ש-ח-ת משמש בפסוק זה לתיאור העונש של אלוהים על בסיס עיקרון "מידה כנגד מידה" והנני משחיתם את-הארץ.
- ניתן להבין שנח ינצל ולא יענש כיוון שאלוהים מתכוון להעניש את כל החוטאים בעולם ולא את נח הצדיק היחיד.

ההוראות של אלוהים לנח לפני המבול

פסוקים 14 - 16 - "עֲשֵׂה לְךָ תֵּבַת עֲצֵי-גֹפֶר קִנִּים תַּעֲשֶׂה אֶת-הַתֵּבָה וְכִפַּרְתָּ אֹתָהּ מִבֵּית וּמִחוּץ בַּכֹּפֶר. וְזֶה אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה אֹתָהּ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אַמָּה אֹרֶךְ הַתֵּבָה חֲמִשִּׁים אַמָּה רְחֹבָהּ וּשְׁלֹשִׁים אַמָּה קוֹמָתָהּ. צֹהַר תַּעֲשֶׂה לַתֵּבָה וְאֶל-אַמָּה תִּכְלְנָהּ מִלְּמַעְלָה וּפְתַח הַתֵּבָה בְּצִדָּהּ תִּשְׂמֶנּוּ תַּחְתִּים שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים תַּעֲשֶׂה".

אלוהים מנחה את נח כיצד לבנות את התיבה אתה מבפנים מִבֵּית ומבחוץ וּמִחוּץ בזפת בַּכֹּפֶר. את התיבה יש לבנות במידות של וְזֶה אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה אֹתָהּ שלוש מאות אמה (אמה = 68 ס"מ) אורך שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אַמָּה אֹרֶךְ הַתֵּבָה וחמישים אמה רְחֹבָהּ וּשְׁלֹשִׁים אַמָּה קוֹמָתָהּ. חלון צֹהַר יש לעשות לתיבה תַּעֲשֶׂה לַתֵּבָה במרחק אמה מהגג המשופע מלמעלה וְאֶל-אַמָּה תִּכְלְנָהּ מִלְּמַעְלָה ואת פתח התיבה יש לבנות בצד כדי שמי הגשמים לא יכנסו וּפְתַח הַתֵּבָה בְּצִדָּהּ תִּשְׂמֶנּוּ תַּחְתִּים שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים תַּעֲשֶׂה. וְאֶל-אַמָּה תִּכְלְנָהּ מִלְּמַעְלָה וּפְתַח הַתֵּבָה בְּצִדָּהּ תִּשְׂמֶנּוּ תַּחְתִּים שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים תַּעֲשֶׂה.

רש"י טוען:

הפירוט של בניית התיבה בא להדגיש את רצינות כוונותיו של אלוהים ולגרום לבני האדם להפסיק את מעשיהם הבלתי מוסריים.

פסוק 17 - "וְאֲנִי הִנְנִי מֵבִיא אֶת-הַמַּבּוּל מִיָּם עַל-הָאָרֶץ לְשַׁחַת כָּל-בָּשָׂר אֲשֶׁר-בּוֹ רוּחַ חַיִּים מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם כָּל אֲשֶׁר-בָּאָרֶץ יָגוּעַ".

סיפורי

האבות

בראשית - פרק י"ב

אברם נודד לארץ כנען

הָרַעַב בְּאֶרֶץ: וַיְהִי כַאֲשֶׁר הִקְרִיב לְבֹא מִצְרַיִם וַיֹּאמֶר אֶל־שָׂרֵי אֲשֶׁתּוֹ הִנֵּה־נָא יָרַעְתִּי כִּי אִשָּׁה יִפְתַּח־מִרְאָה אֹתָ: וְהִיָּה כִּי־יִרְאוּ אֹתְךָ הַמִּצְרַיִם וְאָמְרוּ אֲשֶׁתּוֹ זֹאת וְהִרְגוּ אֹתִי וְאַתָּךְ יַחֲיוּ: אָמְרֵי־נָא אַחֲתִי אֶתְּ לַמַּעַן יִיטַב־לִי בְּעַבְדְּךָ וְחַיְתָה נַפְשִׁי בְּגִלְלֶךָ: וַיְהִי כִּבּוֹא אֲבָרָם מִצְרַיִם וַיִּרְאוּ שְׂרֵי הַמִּצְרַיִם אֶת־הָאִשָּׁה כִּי־יָפָה הִוא מְאֹד: וַיִּרְאוּ אֹתָהּ שְׂרֵי פְרַעֲה וַיְהַלְלוּ אֹתָהּ אֶל־פְּרַעֲה וַתִּקַּח הָאִשָּׁה בֵּית פְּרַעֲה: וְלִאֲבָרָם הֵיטִיב בְּעַבְדָּהּ וַיְהִי־לָהּ צֶאֱנָן וַיִּבְכְּדוּ וַחֲמֻדִים וְעַבְדִים וְשִׁפּוֹת וְאֵתְנָת וְגַמְלִים: וַיִּנְגַע יְהוָה וְאֶת־פְּרַעֲה נִגְעִים גְּדֹלִים וְאֶת־בֵּיתָהּ עַל־דְּבַר שְׂרֵי אֲשֶׁת אֲבָרָם: וַיִּקְרָא פְּרַעֲה לִאֲבָרָם וַיֹּאמֶר מַה־זֹּאת עָשִׂיתְ לִי לְמַדָּה לֹא־הִגַּדְתָּ לִּי כִּי אֲשֶׁתְּךָ הִוא: לְמַדָּה אָמַרְתָּ אַחֲתִי הִוא וַאֲקַח אֹתָהּ לִי לְאִשָּׁה וְעַתָּה הִנֵּה אֲשֶׁתְּךָ קַח וְלֶךָ: וַיַּעַן עָלָיו פְּרַעֲה אֲנָשִׁים וַיְשַׁלְחוּ אֹתוֹ וְאֶת־אֲשֶׁתּוֹ וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־לוֹ:

יב וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־אֲבָרָם לֵךְ־לְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּמְמֹלַדְתְּךָ וּמִבֵּית י לְךָ לך אֲבִיךָ אֶל־הָאֶרֶץ אֲשֶׁר אֲרָאָךְ: וְאָעֲשֶׂךָ לְגֹי גָדוֹל וְאֲבָרְכְךָ וְאֶגְדְּלָה שְׂמֹךְ וְהִיָּה בְרָכָה: וְאֲבָרְכָה מִכָּרְכִיךָ וּמְמֹלַלְךָ אֶאֱר וְנִבְרַכְוּ בְךָ כָּל מִשְׁפַּחַת הָאָדָמָה: וַיֵּלֶךְ אֲבָרָם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֱלֹהֵי יְהוָה וַיֵּלֶךְ אֹתוֹ לוֹט וְאֲבָרָם בֶּן־חַמְשֵׁי שָׁנִים וְשִׁבְעִים ה שָׁנָה בְּצֵאתוֹ מִצְרַיִם: וַיִּקַּח אֲבָרָם אֶת־שְׂרֵי אֲשֶׁתּוֹ וְאֶת־לוֹט בְּנֵי־אָחִיו וְאֶת־כָּל־דְּכוּשָׁם אֲשֶׁר רָכְשׁוּ וְאֶת־הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר־עָשׂוּ בְּחָרָן וַיַּעֲזֹבוּ לָלֶכֶת אֶרֶץ כְּנַעַן וַיָּבֹאוּ אֶרֶץ כְּנַעַן: וַיַּעֲבֹד אֲבָרָם בְּאֶרֶץ עַד מָקוֹם שָׁכֵם עַד אֵלּוֹן מוֹרָה וַהֲכַנְעֵנִי אִז בְּאֶרֶץ: וַיִּרְא יְהוָה אֶל־אֲבָרָם וַיֹּאמֶר לוֹדַעַךְ אֹתְךָ אֶת־הָאֶרֶץ הַזֹּאת וַיְבִן שָׁם מִזְבֵּחַ לַיהוָה הַנִּדְרָה אֱלֹהֵי: וַיַּעֲתֵק מִשָּׁם הַהִרָה מִקְדָּם לְבֵית־אֵל וַיֵּט אֹהֶלָה בֵּית־אֵל מִיָּם וְהָעִי מִקְדָּם וַיְבָנֶה שָׁם מִזְבֵּחַ לַיהוָה וַיִּקְרָא בְשֵׁם יְהוָה: וַיִּסַּע אֲבָרָם הַלּוֹךְ וְנִסְעָה הַנֶּגְבָה: וַיְהִי רַעַב בְּאֶרֶץ וַיִּרְדּוּ אֲבָרָם מִצְרַיִם לְגֹי שָׁם כִּי־כָבֵד י

הניתוח וההסבר של הנושאים בפרק

הפרק עוסק בציווי של אלוהים לאברם לעזוב את ארצו ומולדתו ולנדוד לארץ כנען

פרק זה בא להציג את גודל האמונה והצייתנות של אברם לציווי של אלוהים לעזוב את מקום הולדתו לנדוד לארץ כנען וההבטחות שהבטיח אלוהים לאברם.

הניסיון הראשון של אברם

פסוק 1 - "ויאמר יהוה אל-אברם לך-לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל-הארץ אשר אראך".

אלוהים מעמיד את אברם בניסיון הראשון שלו ומצווה עליו ויאמר יהוה אל-אברם לעזוב ולהתנתק לך-לך מארצו וממולדתו וממולדתך ומבית אביו ומבית אביך וללכת אל הארץ הלא ידועה אל-הארץ שאלוהים יראה לו אשר אראך.

החוקרים אומרים:

כדי להקל על אברם את ההתמודדות עם הציווי של אלוהים סדר ההתנתקות מתואר מהקל אל הכבד:

- ראשית הוא נדרש להתנתק מארצו **מֵאַרְצֶךָ**
- לאחר מכן נדרש להתנתק ממולדתו היכן שנמצאים כל מכריו ו**מִמּוֹלַדְתְּךָ**
- ורק לבסוף נדרש להתנתקות הקשה ביותר והיא ההתנתקות מבני משפחתו ו**מִבֵּית אָבִיךָ**

המחלוקת לגבי פירוש הביטוי "לך-לך"

רש"י אומר:

הפירוש לביטוי **לך-לך** הוא **לך להנאתך ולטובתך** ומשתמע מכך שקיום הצו יזכה את אברם בשכר למעשהו.

קסוטו אומר:

הפירוש לביטוי **לך-לך** הוא **לך אתה לבדך או עם מי שקשור איתך או לך לך בדרך שהיא רק שלך** ומשתמע מכך שאברם ילך להתחיל את חייו החדשים בדרך הייחודית לו.

נִיבִיט וְכִיטוּיִט

"לך-לך" (1) מבטא כיום "מתן חיזוק לאדם לצאת לדרך חדשה"

פסוקים 2 - 3 - "וְאַעֲשֶׂךָ לְגוֹי גָדוֹל וְאַבְרָכְךָ וְאַגְדָּלְהָ שְׁמֶךָ וְהָיָה בְרָכָה. וְאַבְרָכָה מְבָרְכֶיךָ וּמְקַלְלֶיךָ אָאֵר וְנִבְרָכוּ בְךָ כָּל מְשַׁפְּחֹת הָאָדָמָה".
מיד לאחר שאלוהים נותן לאברם את הציווי הוא מברך אותו ב-7 ברכות תוך שימוש **במילה המנחה ברכה:**

- יעשה את אברם לעם גדול ו**אַעֲשֶׂךָ לְגוֹי גָדוֹל**
- יברך את אברם בממון ורכוש רב ו**אַבְרָכְךָ**
- יעשה את שמו של אברם מקור לכבוד ו**אַגְדָּלְהָ שְׁמֶךָ**
- אברם יהיה מקור ברכה לכל ההולכים בדרכו ו**וְהָיָה בְרָכָה.**
- יברך את מברכי אברם ו**אַבְרָכָה מְבָרְכֶיךָ**

- את מבזי אברם אלוהים יקלל ויעניש ומקללך אָאָר
- יברך את כל העמים בזכות אברם וּנְבָרְכוּ בְךָ כָּל מְשֻׁפָּחֵת הָאָדָמָה.

רש"י אומר:

עקירת אדם מארצו ונדודיו לארץ זרה גורמים לו לצימצום הפיריון וההתרבות שלו, לצימצום ממונו ולצימצום כבודו לכן אלוהים מפצה את אברם ומברך אותו בנושאים אלו "לפי שהדרך גורמת לשלשה דברים ממעטת פריה ורביה וממעטת את הממון וממעטת את השם לכך הוזקק לשלשה ברכות הללו שהבטיחו על הבנים ועל הממון ועל השם"

החוקרים אומרים:

- שבע הברכות לאברם הוא שימוש במספר 7 שהוא מספר טיפולוגי הבא להדגיש את השלמות שבהן.
- הברכות לאברם מתחלקות לשלוש הבטחות של אלוהים:
 - הבטחה אישית - וְאֶגְדְּלָהּ שְׁמֶךָ, וְאֶבְרַכָּהּ מִבְּרַכְיֶיךָ וּמִקְלָלְךָ אָאָר
 - הבטחה לייעודו הלאומי - וְאֶעֱשֶׂךָ לְגוֹי גָדוֹל
 - הבטחה לכלל האנושות - וּנְבָרְכוּ בְךָ כָּל מְשֻׁפָּחֵת הָאָדָמָה.

אברהם בדרכו לארץ כנען

פסוקים 4 - 5 - "וַיֵּלֶךְ אַבְרָם כְּאִשֶּׁר דָּבַר אֱלֹהֵי יְהוָה וַיֵּלֶךְ אִתּוֹ לוֹט וְאַבְרָם בֶּן-חָמֵשׁ שָׁנִים וְשִׁבְעִים שָׁנָה בְּצֵאתוֹ מִחָרָן. וַיִּקַּח אַבְרָם אֶת-שָׂרִי אִשְׁתּוֹ וְאֶת-לוֹט בֶּן-אָחִיו וְאֶת-כָּל-רְכוּשָׁם אֲשֶׁר רָכְשׁוּ וְאֶת-הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר-עָשׂוּ בְּחָרָן וַיֵּצְאוּ לְלֶכֶת אֶרְצָה כְּנַעַן וַיָּבֹאוּ אֶרְצָה כְּנַעַן".

אברם יוצא לדרך הנדודים שלו וַיֵּלֶךְ אַבְרָם כְּפִי שְׁצִוּוּהוּ עֲלֵיו אֱלֹהִים כְּאִשֶּׁר דָּבַר אֱלֹהֵי יְהוָה ואליו מצטרף לוט וַיֵּלֶךְ אִתּוֹ לוֹט ואברם בן שבעים וחמש שנה וְאַבְרָם בֶּן-חָמֵשׁ שָׁנִים וְשִׁבְעִים שָׁנָה כאשר הוא יוצא לדרכו מחרן בְּצֵאתוֹ מִחָרָן. אברם לוקח איתו את שרי אישתו וַיִּקַּח אַבְרָם אֶת-שָׂרִי אִשְׁתּוֹ ואת לוט בן אחיו וְאֶת-לוֹט בֶּן-אָחִיו ואת כל הרכוש שלהם וְאֶת-כָּל-רְכוּשָׁם אֲשֶׁר

בראשית - פרק כ"ב (1 - 19)

עקידת יצחק

על-המזבח מנעל לעצים: וישלח אברהם את-ידו ויקח
את-המאכלת לשחט את-בנו: ויקרא אליו מלאך יהוה
מן-השמים ויאמר אברהם ואברהם ויאמר הנני: ויאמר אל-
תשלח ירך אל-הנער ואל-תעש לו מאומה כיועתה ידעתי
כי-ירא אלהים אתה ולא חשכת את-בנך את-יחידך ממני:
וישא אברהם את-עיניו וירא והנה-איל אחר נאחו בסבך
בקרניו וילך אברהם ויקח את-האיל ועלהו לעלה תחת
בנו: ויקרא אברהם שם-המקום ההוא יהוה יראה אשר
יאמר היום בהר יהוה יראה: ויקרא מלאך יהוה אל-אברהם
שנית מן-השמים: ויאמר בני נשבעתי נאסיהוה כי יען אשר
עשית את-הדבר הזה ולא חשכת את-בנך את-יחידך: כי-
ברך אברכך והרבה ארבה את-זרעך ככוכבי השמים וכחול
אשר על-שפת הים וירש זרעך את שער איביו: והתברכו
בזרעך כל גוי הארץ עקב אשר שמעת בקלי: וישב אברהם
אל-נעריו ויקמו וילכו יחדו אל-באר שבע וישב אברהם
בבאר שבע:

ויהי אחר הדברים האלה והאלהים נסה את-אברהם ויאמר אכב
אליו אברהם ויאמר הנני: ויאמר קח-נא את-בנך את-
יחידך אשר-אהבת את-יצחק ולך-לך אל-ארץ המדיה
ועלהו שם לעלה על אחד ההרים אשר אמר אליך: וישכם
אברהם בבקר ויחבש את-חמורו ויקח את-שני נעריו אתו
ואת יצחק בנו ויבקע עצי עלה ויקם ולך אל-המקום אשר-
אמר-לו האלהים: ביום השלישי וישא אברהם את-עיניו
וירא את-המקום מרחק: ויאמר אברהם אל-נעריו שבו-לכם
פה עס-החמור ואני והנער נלכה עד-כה ונשתחוה ונשובה
אליכם: ויקח אברהם את-עצי העלה וישם על-יצחק בנו
ויקח בינו את-האש ואת-המאכלת וילכו שניהם יחדו:
ויאמר יצחק אל-אברהם אביו ויאמר אביו ויאמר הנני בני
ויאמר הנה האש והעצים ואיה השה לעלה: ויאמר אברהם
אלהים יראה-לו השה לעלה בני וילכו שניהם יחדו: ויבאו
אל-המקום אשר אמר-לו האלהים ויבן שם אברהם את-
המזבח ויערך את-העצים ויעקד את-יצחק בנו וישם אתו

הניתוח וההסבר של הנושאים בפרק

הפרק עוסק באחד הניסיונות הקשים שאלוהים מעמיד בו את

אברהם והוא עקידת בנו יצחק

בפרק זה אלוהים מעמיד את אברהם בניסיון הקשה ביותר והוא העלאת בנו יצחק לעולה. אברהם שהוא כבר זקן מופלג נאלץ קודם להיפרד מבנו ישמעאל וכעת אלוהים דורש ממנו להיפרד גם מבנו האהוב יצחק.

חז"ל אומרים: כי לא רק אברהם נדרש לעמוד בניסיון העקידה אלא גם יצחק נדרש לעמוד בניסיון זה כקורבן שהלך לעקידה מבלי להתנגד.

אלוהים מנסה את אברהם

פסוק 1 - "ויהי אחר הדברים האלה והאלהים נסה את-אברהם ויאמר אליו אברהם ויאמר הנני".

ולאחר שאברהם גירש את הגר וישמעאל ויהי אחר הדברים האלה אלוהים החליט להעמיד את אברהם בפני ניסיון נוסף והאלהים נסה את-אברהם

והוא קורא לאברהם וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אשר מייד עונה לאלוהים ואומר
וַיֹּאמֶר הנה אני הַנְּנִי.

החוקרים אומרים:

- סיפור העקידה של יצחק מובא סמוך לגירוש של הגר וישמעאל מתוך מטרה להעצים את דמותו של אברהם שהוא כבר זקן ולאחר שגירש את בנו ישמעאל הוא נדרש כעת להקריב את בנו האהוב יצחק.
- הביטוי וְהֶאֱלֹהִים נָסָה אֶת-אַבְרָהָם בא לציין שהעקידה של יצחק הוא רק ניסיון שאלוהים מעמיד בו את אברהם כדי לבחון את אמונתו ואין לייחס לאלוהים אכזריות ורצון בקורבנות.

מדוע צריך אלוהים להעמיד את אברהם בניסיון?

הרמב"ם אומר:

הניסיון נועד לשמש דוגמה לאחרים עד היכן יש להקריב למען האלוהים "ודע כי כל ניסיון שבתורה אין כוונתו ועניינו אלא שידעו בני אדם מה שצריך להם לעשות...ומה ראוי לעשות בשביל אהבת אלוהים..."

הרמב"ן אומר:

כיוון שבידי האדם נתונה הרשות להחליט על מעשיו לכן בא הניסיון כדי להוציא מהאדם המוסרי את סגולותיו החיוביות דווקא ברגעיו הקשים כי אחרת האדם הצדיק לא היה מודע למעלותיו. אלוהים בוחן את הצדיק מידיעה ברורה שיעמוד במבחן וכך יוכל אלוהים להעניק לו שכר על כך "בעבור היות מעשה האדם רשות מוחלטת בידו...יקרא "נסיון" מצד המנוסה...יצוה בו להוציא הדבר מן הכח אל הפועל, להיות לו שכר מעשה טוב לא שכר לב טוב בלבד. דע כי השם צדיק יבחן, כשהוא יודע בצדיק שיעשה רצונו וחפץ להצדיקו יצוה אותו בנסיון"

הציווי של אלוהים

פסוק 2 - "וַיֹּאמֶר קַח-נָא אֶת-בְּנֶךְ אֶת-יְחִידְךָ אֲשֶׁר-אֶהְבֶּתְּ אֶת-יִצְחָק וְלֶךְ-לְךָ אֶל-אֶרֶץ הַמִּרְיָה וְהַעֲלֵהוּ שָׁם לְעֹלָה עַל אֶחָד הַהָרִים אֲשֶׁר אֹמַר אֲלֶיךָ".
אלוהים אומר לאברהם וַיֹּאמֶר לקחת את בנו קַח-נָא אֶת-בְּנֶךְ היחיד אֶת-יְחִידְךָ והאהוב אֲשֶׁר-אֶהְבֶּתְּ את יצחק אֶת-יִצְחָק וללכת אל ארץ המוריה וְלֶךְ-

לְךָ אֵל-אֶרֶץ הַמִּרְיָה וְלַהֲעֵלוֹת אֶת יִצְחָק שֵׁם לְעוֹלָה וְהֵעֲלֵהוּ שָׁם לְעֹלָה עַל אֶחָד הַהָרִים שְׂאֵלוֹהִים יִרְאֶה לוֹ עַל אֶחָד הַהָרִים אֲשֶׁר אָמַר אֱלֹהִים.

מה מציין הביטוי "לך-לך"?

החוקרים אומרים:

הביטוי "לך-לך" מציין את הפתיחה והסגירה של מעגל הניסיונות בהם עומד אברהם ומודגשת הייחודיות שבדמותו ועוצמת הצייתנות שהוא מגלה:

- בניסיון הראשון - "וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-אַבְרָם לְךָ-לְךָ מֵאַרְצְךָ וּמִמּוֹלַדְתְּךָ וּמִבֵּית אָבִיךָ אֶל-הָאֶרֶץ אֲשֶׁר אֲרָאָךְ" (י"ב 1)
- בניסיון האחרון - "וַיֹּאמֶר קַח-נָא אֶת-בְּנִךְ אֶת-יְחִיזְכָּר אֲשֶׁר-אֶהְבֵּת אֶת-יִצְחָק וְלְךָ-לְךָ אֶל-אֶרֶץ הַמִּרְיָה וְהֵעֲלֵהוּ שָׁם לְעֹלָה עַל אֶחָד הַהָרִים אֲשֶׁר אָמַר אֱלֹהִים" (כ"ב 12).

השוואה בין הניסיון הראשון לניסיון האחרון של אברהם

נקודות ההבדל

הניסיון האחרון פרק כ"ב	הניסיון הראשון פרק י"ב	הנקודות
<u>בצורת בקשה - וַיֹּאמֶר קַח-נָא (2)</u>	<u>בצורת ציווי - וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-אַבְרָם לְךָ-לְךָ (1)</u>	אופי הפנייה של אלוהים
<u>אברהם נדרש להתנתק מעתידו</u> להעלות לעולה את בנו יורשו קַח-נָא אֶת-בְּנִי יְחִיזְכָּר אֲשֶׁר-אֶהְבֵּת אֶת-יִצְחָק... וְהֵעֲלֵהוּ שָׁם לְעֹלָה (2)	<u>אברם נדרש להתנתק מעברו</u> מארצו ומולדתו ובית אביו לְךָ-לְךָ מֵאַרְצְךָ וּמִמּוֹלַדְתְּךָ וּמִבֵּית אָבִיךָ (1)	משמעות הדרישה של אלוהים
<u>אלוהים אינו מבטיח כלום</u> והדרישה מאברהם היא בניגוד להבטחות של אלוהים אליו שיצחק ימשיך את זרעו.	<u>אלוהים יברך אותו ויהפוך אותו לעם גדול</u> וְאֶעֱשֶׂךָ לְגוֹי גָדוֹל וְאַבְרָכְךָ וְאֶגְדָּלְהָ שְׁמֶךָ וְהָיָה בְרָכָה (2)	התמורה לאברהם עבור המעשה

נקודות הדימיון

הניסיון האחרון פרק כ"ב	הניסיון הראשון פרק י"ב	הנקודות
את-בנך את-יחידך אשר-אהבת את-יצחק (12)	מארצך וממולדתך ומבית אביך (1)	הדרגתיות הצווי האלוהי
ויקם וילך אל-המקום אשר- אמר-לו האלהים (3)	וילך אברם כאשר דבר אליו יהוה (4)	אברהם מציית ללא ויכוח

המסקנה היא:

הניסיון של עקידת יצחק שהוא הניסיון האחרון שאלוהים מעמיד בו את אברהם והוא גם הניסיון הקשה ביותר שאברהם נדרש לעמוד בו.

ההכנות של אברהם לקראת המסע

פסוק 3 - "וישכם אברהם בבקר ויחבש את-חמורו ויקח את-שני נעריו אתו ואת יצחק בנו ויבקע עצי עלה ויקם וילך אל-המקום אשר-אמר-לו האלהים".

אברהם קם מוקדם בבוקר **וישכם אברהם בבקר** מכין את חמורו לדרך **ויחבש את-חמורו** לוקח את שני עוזריו **ויקח את-שני נעריו אתו** ואת יצחק בנו **ואת יצחק בנו** מכין את עצי העולה למזבח **ויבקע עצי עלה** ויוצא לדרך אל המקום שאמר לו אלוהים **ויקם וילך אל-המקום אשר-אמר-לו האלהים**.

מה מציין הביטוי "וישכם אברהם בבקר"?

החוקרים אומרים:

הביטוי הזה מציין מספר אפשרויות:

- **שאברהם הזדרז לקיים את הציווי האלוהי ולכן קם מוקדם בבוקר כדי להכין את כל הדרוש למסע.**
- **ששנתו של אברהם נדדה מהחשש והדאגה לגורל בנו שעומד להיעקד.**
- **שאברהם רצה להסתיר את העקידה מאישתו שרה ולכן קם מוקדם כדי להכין הכל ולצאת למסע לפני שתתעורר ותשאל להיכן מועדות פניהם.**

החוקרים גם טוענים:

סערת הרגשות שמתחוללת באברהם העומד להקריב את בנו מתוארת בצורות הבאות:

- **ריבוי הפעולות** שאברהם מבצע באופן אישי בגילו המופלג **וַיִּשְׁכֵּם, וַיַּחְבֹּשׁ, וַיִּקַּח, וַיִּבְקַע, וַיִּקֶּם, וַיִּלְךְ** מבלי לבקש מנעריו שיעשו זאת.
- **ריבוי הפעולות** שאברהם מבצע מוכיחות:
- **מצד אחד - את המסירות שלו לביצוע הציווי האלוהי.**
- **מצד שני - הן מסיחות את דעתו מסערת הרגשות המתחוללת בו.**
- **חוסר הסדר בפעולות** שאברהם מבצע אשר חובש את החמור לפני כריתת עצי העולה שמוכיחה שאברהם מבולבל ונרגש לקראת העקידה.

פסוק 4 - "בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וַיֵּשֶׂא אַבְרָהָם אֶת-עֵינָיו וַיֵּרָא אֶת-הַמָּקוֹם מֵרְחֹק".

וביום השלישי של המסע **בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי** מביט אברהם **וַיֵּשֶׂא אַבְרָהָם אֶת-עֵינָיו** ורואה את המקום שאמר לו אלוהים להגיע אליו **מֵרְחֹק וַיֵּרָא אֶת-הַמָּקוֹם מֵרְחֹק**.

מדוע המסע של אברהם נמשך שלושה ימים?

רש"י אומר:

אלוהים לא הודיע לאברהם מראש היכן מקום העקידה כדי לאפשר לו לשקול ולהחליט אם הוא מבצע את הציווי האלוהי **"למה איחר מלהראותו מיד כדי שלא יאמרו הממו וערבבו פתאום וטרד דעתו ואילו היה לו שהות להמלך אל לבו לא היה עושה"** משתמע מכך שאברהם התחבט שלושה ימים באם לקיים את הציווי האלוהי וההחלטה שקיבל היתה החלטה שקולה.

פסוק 5 - "וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל-נְעָרָיו שְׁבוּ-לְכֶם פֹּה עִם-הַחֲמוֹר וְאֲנִי וְהַנֶּעֱר נִלְכָּה עַד-כֹּה וְנִשְׁתַּחֲוֶה וְנִשְׁוֹבָה אֵלֵיכֶם".

וכשהגיעו קרוב אל המקום אומר אברהם לעוזריו **וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל-נְעָרָיו** להישאר עם החמור **שְׁבוּ-לְכֶם פֹּה עִם-הַחֲמוֹר** ואילו הוא ויצחק **וְאֲנִי וְהַנֶּעֱר**

הולכים אל המקום **נִלְכָה עַד-כֹּה** כדי להשתחוות **וְנִשְׁתַּחֲוֶה** וישבו אליהם **וְנָשׁוּבָה אֵלֵיכֶם**.

החוקרים אומרים:

- אברהם מדבר אל נעריו **בלשון רבים** מה שמדגיש את **סערת הרגשות** שבה הוא נמצא לקראת המעשה שהולך להתרחש.
- אברהם משאיר את נעריו מאחור כיוון שעניין העקידה הוא מעשה רוחני שבין אברהם יצחק ואלוהים ולהם אין כל קשר למעשה.

למה התכוון אברהם כשאמר "וְנִשְׁוּבָה אֵלֵיכֶם"?

רש"י אומר:

שאברהם התנבא שישובו שניהם "נתנבא שישובו שניהם"

פסוק 6 - "וַיִּקַּח אַבְרָהָם אֶת-עֵצֵי הָעֵלָה וַיִּשֶׂם עַל-יִצְחָק בְּנוֹ וַיִּקַּח בְּיָדוֹ אֶת-הָאֵשׁ וְאֶת-הַמֶּאֱכָלֶת וַיִּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו."

אברהם לוקח את עצי העולה **וַיִּקַּח אַבְרָהָם אֶת-עֵצֵי הָעֵלָה** ושם אותם על גבו של יצחק שישא אותם **וַיִּשֶׂם עַל-יִצְחָק בְּנוֹ** והוא לוקח את לפיד האש **וַיִּקַּח בְּיָדוֹ אֶת-הָאֵשׁ** ואת הסכין **וְאֶת-הַמֶּאֱכָלֶת** והם מתחילים ללכת שניהם יחד **וַיִּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו**.

החוקרים אומרים:

אברהם ויצחק עם עצי העולה

אברהם שהולך להקריב את בנו עדיין שומר עליו לכן נתן ליצחק לסחוב את העצים ואילו את לפיד האש והסכין המסוכנים הוא מחזיק בעצמו.

השיחה בין יצחק לאברהם אביו

פסוקים 7 - 8 - "וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֶל-אַבְרָהָם אָבִיו וַיֹּאמֶר אָבִי וַיֹּאמֶר הֲנָנִי בְנִי וַיֹּאמֶר הִנֵּה הָאֵשׁ וְהָעֵצִים וְאֵיךְ הִשָּׂה לְעֵלָה. וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֵלָהִים יִרְאֶה-לוֹ הִשָּׂה לְעֵלָה בְּנִי וַיִּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו."

בראשית - פרק כ"ט

יעקב נושא את לאה ואת רחל

ט שבע שנים ברחל בתך הקטנה: ויאמר לבן טוב תתי
 כ אתה לך מתתי אתה לאיש אחר שבה עמדי: ויעבד יעקב
 ברחל שבע שנים והיו בעיניו כימים אחרים באהבתו
 כא אתה: ויאמר יעקב אל לבן הבה את-אשתי כי מלאו
 כב ימי ואבואה אליה: ויאסף לבן את-כל-אנשי המקום
 כג ויעש משתה: והיו בערב ויקח את-לאה בתו ויבא אתה
 כד אליו ויבא אליה: ויתן לבן לה את-זלפה שפחתו ללאה
 כה בתו שפחה: והיו בבקר והנה-הוא לאה ויאמר אל-לבן
 מה-זאת עשית לי הלא ברחל עבדתי עמך ולמה רמיתני:
 כו ויאמר לבן לא-יעשה כן במקומנו לתת הצעירה לפני
 כז הבכירה: מלא שבע זאת ונתנה לך גם-את-זאת בעבדה
 כח אשר תעבד עמדי עוד שבע-שנים אחרות: ויעש יעקב כן
 כט וימלא שבע זאת ויתן-לו את-רחל בתו לו לאשה: ויתן
 ל לבן לרחל בתו את-בלהה שפחתו לה לשפחה: ויבא גם
 א אל-רחל ויאהב גם-את-רחל מלאה ויעבד עמו עוד שבע-
 לא שנים אחרות: וירא יהוה כי-שנואה לאה ופתח את-רחמה
 לב ורחל עקרה: ותהי לאה ותלד בן ותקרא שמו ראובן כי
 לג אמרה כי-ראיה יהוה בעיני בני עתה יאהבני אישי: ותהי
 לד עוד ותלד בן ותאמר כי-שמע יהוה כי-שנואה אנכי ויתך
 לה גם-את-זה ותקרא שמו שמעון: ותהי עוד ותלד בן
 והאמר עתה הפעם ילדה אישי אלי כי-ילדתי לו שלשה
 לה בנים על-כן קרא-שמו לוי: ותהי עוד ותלד בן ותאמר
 הפעם אודה את-יהוה על-כִּן קראה שמו יהודה ותעמד
 מלדת:

ט וישא יעקב
 א רגליו וילך ארצה כנען: וירא והנה באר בשדה והנה
 ב שם שלשה ערבי-צאן רבצים עליה כי מן-הבאר ההוא
 ג ישקו העדרים והאבן גדלה על-פי הבאר: ונאספו-שמה
 ד כל-העדרים וגללו אתי האבן מעל פי הבאר והשקו את-הצאן
 ה והשיבו את-האבן על-פי הבאר למקמה: ויאמר להם יעקב
 ו אחי מאין אתם ויאמרו מחרן אנחנו: ויאמר להם הידעתם
 ז את-לבן בן-נחור ויאמרו ידענו: ויאמר להם השלוס לו
 ח ויאמרו שלום והנה רחל בתו באה עם-הצאן: ויאמר הן
 ט עוד היום גדול לא-עת האסף המקנה השקו הצאן ולכו
 י רעו: ויאמרו לא נוכל ער אשר יאספו כל-העדרים וגללו
 יא את-האבן מעל פי הבאר והשקינו הצאן: עורנו מדבר עמם
 יב ורחל ו באה עם-הצאן אשר לאביה כי רעה הוא: והיו
 יג כאשר ראה יעקב את-רחל בת-לבן אחי אמו ואת-צאן
 יד לבן אחי אמו ויגש יעקב ויגל את-האבן מעל פי הבאר
 יה ושק את-צאן לבן אחי אמו: וישק יעקב לרחל וישא
 יז את-קלו ויבך: ויגד יעקב לרחל כי אחי אביה הוא וכי
 יח בן-דבקה הוא ותרץ ותגד לאביה: והיו כשמע לבן את-
 יט שמעו יעקב בן-אחותו וירץ לקראתו ויחבק-לו וינשק-לו
 כ ויביא-הו אל-ביתו ויספר ללבן את כל-הדברים האלה:
 כא ויאמר לו לבן אך עצמי ובשרי אתה וישב עמו חרש ימים:
 כב ויאמר לבן ליעקב הכי-אחי אתה ועבדתני חנם הגידה
 כג לי מה-משפחתך: וללבן שתי בנות שם הגדלה לאה
 כד ושם הקטנה רחל: ועינך לאה רבות ורחל היתה יפת-
 כה תאר ויפת מראה: ויאהב יעקב את-רחל ויאמר אעבדך

הניתוח וההסבר של הנושאים בפרק

הפרק עוסק במפגש של יעקב עם רחל בנישואיו ללאה ולאחר מכן לרחל בלידות של לאה ועקרותה של רחל

הפגישה של יעקב עם הרועים ליד הבאר והאהבה שניצתת במפגש של יעקב ורחל מתוארת בפירוט רב מתוך כוונה להשרות אווירה נעימה לפני הטלטלות הצפויות ליעקב כמו הולכתו שולל על ידי לבן שנותן לו את לאה לאישה במקום רחל והעובדה שנאלץ לעבוד שוב תמורת רחל והדרמות הצפויות לו בהמשך.

יעקב מגיע לבאר בחרן

פסוקים 1 - 3 - "וַיֵּשֶׂא יַעֲקֹב רִגְלָיו וַיֵּלֶךְ אֶרְצָה בְּנֵי-קְדָם. וַיֵּרָא וְהִנֵּה בְּאֵר בְּשָׂדֵה וְהִנֵּה-שָׁם שְׁלֹשָׁה עֶדְרֵי-צֹאן רֹבְצִים עָלֶיהָ כִּי מִן-הַבְּאֵר הֵהוּא יִשְׁקוּ הָעֶדְרִים וְהָאֶבֶן גְּדוֹלָה עַל-פִּי הַבְּאֵר. וְנֹאֲסָפוּ-שָׁמָּה כָּל-הָעֶדְרִים וַיִּגְלְלוּ אֶת-הָאֶבֶן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר וְהִשְׁקוּ אֶת-הַצֹּאן וְהִשְׁיבוּ אֶת-הָאֶבֶן עַל-פִּי הַבְּאֵר לְמַקְמָה".

הרועים ועדרי הצאן יעקב הולך לחרן וַיֵּשֶׂא יַעֲקֹב רִגְלָיו וַיֵּלֶךְ אֶרְצָה בְּנֵי-קְדָם. ומגיע אל באר שהיתה בשדה וַיֵּרָא וְהִנֵּה בְּאֵר בְּשָׂדֵה וסביבה שלושה עדרי צאן וְהִנֵּה-שָׁם שְׁלֹשָׁה עֶדְרֵי-צֹאן רֹבְצִים עָלֶיהָ שנהגו לשתות מהבאר כִּי מִן-הַבְּאֵר הֵהוּא יִשְׁקוּ הָעֶדְרִים שאבן גדולה סוגרת על פי הבאר וְהָאֶבֶן גְּדוֹלָה עַל-פִּי הַבְּאֵר. כי כאשר נאספו שם העדרים וְנֹאֲסָפוּ-שָׁמָּה כָּל-הָעֶדְרִים נהגו לגולל את האבן מעל פי הבאר וַיִּגְלְלוּ אֶת-הָאֶבֶן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר ולאחר שהישקו את הצאן וְהִשְׁקוּ אֶת-הַצֹּאן גוללו את האבן חזרה למקומה כדי לשמור מעוברי האורח מלשאוב מים מהבאר וְהִשְׁיבוּ אֶת-הָאֶבֶן עַל-פִּי הַבְּאֵר לְמַקְמָה.

המפגש של יעקב עם הרועים בבאר

פסוקים 4 - 8 - "וַיֹּאמְרוּ לָהֶם יַעֲקֹב אַחֵי מֵאֵין אַתֶּם וַיֹּאמְרוּ מִחֶרֶן אֲנַחְנוּ. וַיֹּאמְרוּ לָהֶם הִידְעַתֶּם אֶת-לָבָן בֶּן-נָחוֹר וַיֹּאמְרוּ יָדַעְנוּ. וַיֹּאמְרוּ לָהֶם הַשְּׁלוֹם לוֹ וַיֹּאמְרוּ שְׁלוֹם וְהִנֵּה רָחֵל בְּתוֹךְ הָעֵם-הַצֹּאן. וַיֹּאמְרוּ הֵן עוֹד הַיּוֹם גְּדוֹל לֹא-עַתָּה הָאֲסוּף הַמְקַנָּה הַשְּׁקוּ הַצֹּאן וּלְכוּ רְעוּ. וַיֹּאמְרוּ לֹא נוּכַל עַד אֲשֶׁר נֹאֲסָפוּ כָּל-הָעֶדְרִים וַיִּגְלְלוּ אֶת-הָאֶבֶן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר וְהִשְׁקִינוּ הַצֹּאן".

יעקב פונה לרועים ושואל אותם וַיֹּאמְרוּ לָהֶם יַעֲקֹב מהיכן הם אַחֵי מֵאֵין אַתֶּם והם עונים לו מִחֶרֶן וַיֹּאמְרוּ מִחֶרֶן אֲנַחְנוּ. יעקב שואל האם הם מכירים את לבן וַיֹּאמְרוּ לָהֶם הִידְעַתֶּם אֶת-לָבָן בֶּן-נָחוֹר ולאחר שענו לו בחיוב וַיֹּאמְרוּ יָדַעְנוּ. הוא שואל לשלומם וַיֹּאמְרוּ לָהֶם הַשְּׁלוֹם לוֹ הם עונים ששלומם טוב וַיֹּאמְרוּ

שְׁלוֹם וְכִי בֵּיתוֹ רָחֵל אִמּוֹרָה לֵהֲגִיעַ עִם עֵדֶר הַצֹּאן שֶׁלָּהּ וְהָיָה רָחֵל בְּתוֹ בָּאָה עִם-הַצֹּאן. יַעֲקֹב אָמַר לָהֶם בְּפִלְיָאָה וַיֹּאמְרוּ שְׂעֵדִיין מוֹקֵדִים הֵן עוֹד הַיּוֹם גְּדוֹל לְאֶסּוֹף אֶת הָעֵדֶרִים לֹא-עֵת הָאֶסּוֹף הַמְּקַנָּה וְשׂוֹאֵל מְדוּעַ אֵינָם מִשְׁקִים אֶת הָעֵדֶרִים הַשֶּׁקִּי הַצֹּאן וְיוֹצֵאִים לְמַרְעָה וְלָכֵן רָעוּ. הַרוּעִים אָמְרִים לוֹ וַיֹּאמְרוּ שְׂאִינָם יִכּוּלִים לְגוֹלֵל אֶת הָאֶבֶן מִפִּי הַבָּאָר בְּעֵצְמָם לֹא נוֹכַל וְרַק כֹּאשֶׁר מִתְאַסְּפִים כָּל הַרוּעִים עִם עֵדֶרֵיהֶם עַד אֲשֶׁר יֵאָסְפוּ כָּל-הָעֵדֶרִים הֵם יִכּוּלִים לְגוֹלֵל יַחַד אֶת הָאֶבֶן מֵעַל פִּי הַבָּאָר וְגָלְלוּ אֶת-הָאֶבֶן מֵעַל פִּי הַבָּאָר וְלֵהֲשִׁקוֹת אֶת הָעֵדֶרִים וְהַשְׁקִינוּ הַצֹּאן.

יעקב פוגש את רחל בבאר

יעקב מגולל את האבן מעל הבאר

פסוקים 9 - 12 - "עוֹדְנוּ מְדַבֵּר עִמָּם וְרָחֵל בָּאָה עִם-הַצֹּאן אֲשֶׁר לְאִבְיָהּ כִּי רָעָה הוּא. וַיְהִי כַּאֲשֶׁר רָאָה יַעֲקֹב אֶת-רָחֵל בֵּת-לָבָן אַחֵי אִמּוֹ וְאֶת-צֹאן לָבָן אַחֵי אִמּוֹ וַיִּגֶשׁ יַעֲקֹב וַיִּגַּל אֶת-הָאֶבֶן מֵעַל פִּי הַבָּאָר וַיִּשְׁק אֶת-צֹאן לָבָן אַחֵי אִמּוֹ. וַיִּשְׁק יַעֲקֹב לְרָחֵל וַיִּשָּׂא אֶת-קָלוֹ וַיִּבְדֵּךְ. וַיִּגַּד יַעֲקֹב לְרָחֵל כִּי אַחֵי אִבְיָהּ הוּא וְכִי בֶן-רִבְקָה הוּא וַתִּרְצַח וַתִּגַּד לְאִבְיָהּ."

בעוד יעקב עדיין מדבר עם הרועים עוֹדְנוּ מְדַבֵּר עִמָּם מגיעה רחל עם עדר הצאן של אביה וְרָחֵל בָּאָה עִם-הַצֹּאן אֲשֶׁר לְאִבְיָהּ שהיא הרועה

שלהם כִּי רָעָה הוּא. כאשר רואה יעקב את רחל ביתו של לבן האח של אימו וַיְהִי כַּאֲשֶׁר רָאָה יַעֲקֹב אֶת-רָחֵל בֵּת-לָבָן אַחֵי אִמּוֹ וְאֶת הַצֹּאן שֶׁל לָבָן אַחֵי אִמּוֹ וַאֲתֵּי-צֹאן לָבָן אַחֵי אִמּוֹ נִיגֵשׁ יַעֲקֹב וַיִּגֶשׁ יַעֲקֹב וַיִּגֶשׁ יַעֲקֹב וּמִגּוֹלֵל בְּכּוּחוֹת עֵצְמוֹ אֶת הָאֶבֶן מֵעַל פִּי הַבָּאָר וַיִּגַּל אֶת-הָאֶבֶן מֵעַל פִּי הַבָּאָר וּמִשְׁקָה אֶת הַצֹּאן שֶׁל לָבָן אַחֵי אִמּוֹ וַיִּשְׁק אֶת-צֹאן לָבָן אַחֵי אִמּוֹ. יעקב שהתאהב ברחל במבט ראשון נושק לה וַיִּשְׁק יַעֲקֹב לְרָחֵל וּמִעוֹצְמַת הָאֵהָבָה וְהַתְּרַגְּשׁוֹת מִתְחִיל יַעֲקֹב לְבַכּוֹת בְּקוֹל וַיִּשָּׂא אֶת-קָלוֹ וַיִּבְדֵּךְ. יעקב אומר לרחל וַיִּגַּד יַעֲקֹב לְרָחֵל שֶׁהוּא

האחיין (אָחי) של אביה פִּי אָחי אָבִיהָ הוא והוא הבן של רבקה וְכִי בֶן-רַבְקָה
הוא רחל עוזבת את העדר ורצה להודיע לאביה וְתָרַץ וְתִגַּד לְאָבִיהָ.

החוקרים אומרים:

- עוצמת התאהבות יעקב ברחל והתרגשותו מתוארת בצורות הבאות:
- **בריבוי הפעולות שיעקב עושה - וַיִּגֶשׁ יַעֲקֹב, וַיִּגַּל אֶת-הָאָבֶן, וַיִּשֶׁק אֶת-צֵאֵן**
- **בניסיון של יעקב להרשים את רחל -** כאשר הוא מגולל לבד את האבן מעל פי הבאר **וַיִּגַּל אֶת-הָאָבֶן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר** כי כנראה שיעקב קיבל כוחות על אנושיים אם הצליח לגולל לבד את האבן מעל פי הבאר.
- **בחשיפת עוצמת ריגשותיו כלפי רחל -** כאשר הוא נושק לרחל ומתחיל לבכות בקול מהתרגשות **וַיִּשֶׁק יַעֲקֹב לְרַחֵל וַיִּשָּׂא אֶת-קִלּוֹ וַיִּבְדֵּ.**
- החזרה 3 פעמים על הביטוי **לָבֵן אָחי אָמוֹ** מדגישה:
- את העובדה שיעקב זוכר שמטרת הגעתו אל לבן אחי אימו היא לקחת אחת מבנותיו לו לאישה.
- את התאהבותו ברחל המזכירה לו את אימו האהובה רבקה.

מה מסמלים המילה "הַבְּאֵר" והביטוי "הָאָבֶן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר"?

החוקרים אומרים:

- המילה **הַבְּאֵר** המוזכרת 7 פעמים בקטע זה והמילה **מֵיִם** נקשרות במקורות שונים במקרא לפוריות האישה כמו למשל:
- **בספר משלי "שְׁתֵּה-מַיִם מִבּוֹרְךָ וְנִזְלִים מִתּוֹךְ בְּאֵרְךָ (ה' 15)**
- **בספר שיר השירים "מֵעֵינַן גְּנִיִּים בְּאֵר מַיִם חַיִּים ... (ד' 15)**
- הביטוי **הָאָבֶן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר** המוזכר 5 פעמים בקטע זה מסמל את חסימת הפוריות של רחל ואת המכשולים שיעקב יאלץ להתגבר עליהם כדי לזכות ברחל אהובתו ולהפכה לאישתו.